

nih nrvnih načelih zajemati nagibe za trajno nrvno stremljenje. Najboljši pripomoček, da si človek pridobi močno nrvno voljo, je krščanska askeza. Askeza pa ni drugega kakor praktična krščanska etika, ki vsebuje najsilnejše motive v sebi in je obenem čudovito jasna v sredstvih, ki vodijo do — popolnega človeka.

Dr. Fr. K.

Zabavna knjižnica. XXIV. zvezek. — Izdala Slovenska Matica. — Vsebina tega zvezka je značilna za literarno sušo, ki je nastopila po rodovitnih letih naše moderne. Lahova povest o mojstru Robi je prva priča za to. On spada v tisto široko vrsto naših pisateljev, ki so kljub mnogim besedam napravili strašno majhno pot v samem sebi, česar vidni pojav je zgovernost o vsem močočem namesto konkretnih činov. Povest, če hočemo, novela se končuje kot Ezopova ali Lessingova basen z lepo »moralo«: »Eh' er singt und eh' er aufhört, — muß der Dichter leben.« V veliki večini slučajev sem opazil, da se takozvano življenje pojmuje jako preprosto in tudi tukaj ni drugače. Mojster Roba je obupan nad svojo nezmožnostjo umetniškega ustvarjanja, zato ga pisatelj pošlje v idiličen gradič, kjer »zaživi« ob g. Sabini, se zaljubi v gospodično markizo in občuti solze mlade Ute. »Tako je mojster Roba živel, da je potem lahko dovršil velika dela, ki jih je prej zamudil s svojim »premišljanjem.« — Mojster Roba naj bi bil simbol nove umetnosti, ki bi premagala p r e h o d in nastopila pot k bogovom antike. Privoščimo mu vse najboljše, ali po pravici povedano, to ni antika, to so sanje, besede o antiki. Sploh so osebe samo figure, risane brez globlje intuicije in brez življenja. Naravnost banalna je ona alegorija o Robovem življenju, dasi ne tajim, da ni v noveli tudi dobro občutenih, v umerjenem slogu risanih prizorov; a kdor hoče klicati antiko v življenje in umetnost, mora kaj več podati. — Premk ne nastopa v svoji črtici »Madež« s tolikimi pretenzijami. Učiteljico Anko — bila bi tudi lahko šivilja ali kontoristinja, — peče »madež«, da uide svojemu ženinu, ki jo že dolgo idealno ljubi. Na vsak način je lepo od nje, »da ga ne mara goljufati« — marsikomu izmed bralcev se bo tudi smilila —, a take povesti so pisali pri nas že v Glasnikovi dobi. — Milčinski je priobčil poleg avtobiografij mladih zanikarnežev v popobljševalnici, ki se kljub temu, da nimajo literarnega namena, z zanimivostjo bero; tudi novela Zločinci, kjer je podobnemu materialu dal literarno lice. Problem ni nov, a za svojo osebo, »bi ne mogel povedati«, kako bi ga rešil: Major Trn je kriv, da utone pijanec, ki bi bil vstanu uničiti vse življenje mlade družinice, ko se je komaj otrsela njegove more. Zgodba je odeta s kritiko na licemerno družbo, ki sodi človeka po tem, če ga je zalotila katerikrat roka postave, ali ne. Cela novela je ilustracija za neko misel in kot taka šele v drugi vrsti literarnega značaja. Milčinski pa ne razdira praznih besed, zato je njegovo pripovedovanje zanimivo.

Dr. Š.

F. M. Dostojevski: Zapiski iz mrtvega doma. Prevel V. Levstik. Ljubljana 1912. Izdala Slovenska Matica. — Pravijo, da to delo Dostojevskega ni umetniško dovršeno, vendar je tu več njemu lastnega kot koder si bodi drugod, vrlin in pomanjkljivosti. Dostojevskega imenujejo realista ali naturalista, toda pri tem je pomniti, da se je ruski naturalizem neodvisno od francoskega razvil. Pri poslednjem je metoda opažanja

bolj kemično znanstvena, a pri Dostojevskem deluje globoka intuicija umetnika. Zato predočuje osebe, kot jih je videl, in ne kakih simbolov ali izmučenih tvorb domišljije, a predvsem ga zanima duševna uganka vsakega človeka in njena tajna pot. Po dnevih literarne slave je bil obsojen v trdnjavski zapor v Sibiriji, kjer je moral v okovih živeti med potepuhi, morilci in razbojniki. Samo delo ga je rešilo, da ni zblaznel pod to duševno depresijo. Z vso navdušenostjo je trl alabaster ali odmetaval sneg, čeravno ga je jetniška družba zaničevala, ker ni bil njim enak. Njegovi prijatelji so mu vse pokradli, celo zadnjo last, biblijo, in vendar vidi v vseh teh zavrženih predvsem človeka, »ki ni slabši od onega tam v svobodi.« »Treba je povedati vso resnico,« pravi, »ti ljudje so

MOHAMEDANKA IZ SKADRA.

bili najdarovitejši, najsilnejši ljudje vsega našega ruskega naroda.« Vso dolgo vrsto postav nam predoči, od ovaduha do človeka, ki se je popolnoma izčistil v religiji, od tatara do plemiča, od človeka z dušo osemletnega dečka do takega, ki ga je sama volja, ki celo v verigah prenaša knuto v soglasju sam s seboj. V vseh je spoznal ljudi, zato se mu zdi, da mora imeti ruska družba nekaj gnilega na sebi, ker se naslaja z mučenjem človeka. Zločin mu je le nekaj nedostatek narave, a zakonodaja tira takega človeka še v zlobnost. A daleč mu je ono površno umevanje Scribeja in Dumasa, ki pravita, da je družba sama kriva vseh zločincev (str. 188). Nikjer ni blebetavih obtožb, a z grozo čutimo, kakor bi se pridušeni val vrgel, da udari ono družbo, ki ima v rokah usodo naroda. Saj Dostojevski je videl za njegovo živalsko naturo tudi globino njegovega nežnega čuvstvovanja,

in njegovo usmiljenje do slabotnih in nesrečnih, seme, ki naj bi preobrazilo materialistično evropsko kulturo. Prevod se večinoma gladko bere, dasi se tuintam pozna, kot bi ne bil še zlezal popolnoma iz ovojev svoje predloge.

Dr. Š.

Koledar Družbe sv. Mohorja za l. 1913. ne prinaša literarno bogve kaj znamenitega. »Preslepljeni in oti« od dr. Preglja so kljub dobremu namenu le preveč političnotendenčni. Bralce bo najbolj zanimal konzularnega uradnika Miklavčiča spis »V Avstralijo!«, največje vrednosti pa je Arnškov sestavek o »Alkoholu«, ki bi lahko bil še daljši. Treba bi bilo prav sistematičnega zdravniško- in socialnostrokovnega dela o alkoholu s slikami in to ravno od strani Družbe sv. Mohorja. Pozdravljati je, da je Družba začela zopet objavljati popoln imenik udov, ki je nekak pregled zavednih Slovencev po celem svetu in veliko praktičnim namenom služi.

Alethes.

Podobe iz misijonskih dežel. (II. zvezek.) Ta knjiga je veliko večje vrednosti nego si marsikdo na prvi po-

nekaj slovenskih. Na 334 straneh je zbral urednik A. Kalac, ki je oskrbel knjigi poučno, poljudno biografično sliko Dobrile (str. 9 s, 21 s, 31 s, 75 s, 111 s, 125 s, 141 s, 163 s, 171 s, 183 s, 191 s, 205 s) še celo vrsto prispevkov iz peresa pisateljev kot: Šarić, Nadan Zorin (Kalac), Vrlinov, Grahovac, Belanić, Cecinović, Katalinić Jeretov, Studenac, Vac, dr. Pregelj, Vjek. Spinčič, M. Mandić, M. Brajša, Marčac, Viktor Car Emin, dr. Kević i. dr. Slovenska sta sestavka o Slomšku in »Valvasor in Istra« (Pregelj), in anonimna pozdravna pesem Dobrili iz l. 1858. Knjigo krasijo poleg Dobrilove Stroj Mayerjeva in Slomškova slika in petero preciznih perorisb prof. S. Šantla. Urednik je imel, kakor pri spisovanju biografije, tako tudi pri urejevanju knjige v prvi vrsti pred očmi preprosto istrsko ljudstvo. To opravičuje številne med biografične date potisnjene vzgojne traktate o vzgoji otrok, rodoljubju, šoli, protiverski struji i. sl. Znanstvena sta Spinčičev in Mandičev prinos. Zadoljiv je monografičen »Tinjan«, informativen »Valvasor in Istra«.

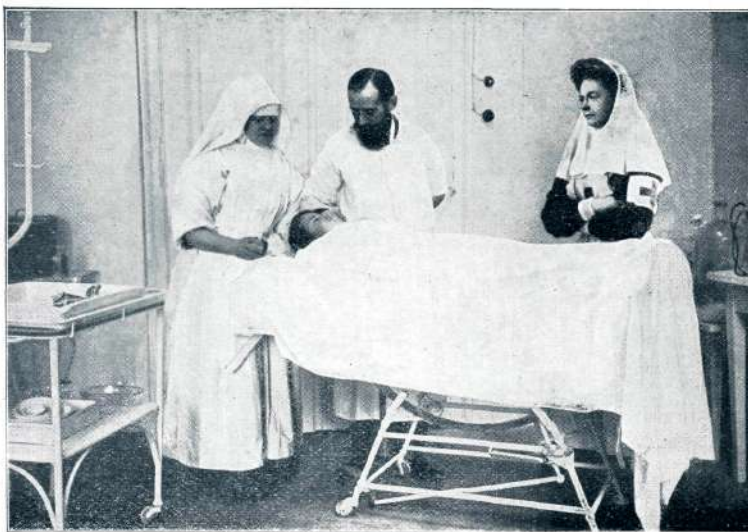
Sicer zavzema poleg nekaj ponatisnjenih, starejših sestavkov o Dobrili (305), poleg aktualnega poročila o aktualnem društvu »Dobrila«, poleg biografičnih paralel (Dobrila-Stroj Mayer, Dobrila-Slomšek), ostali del knjige leposlovje: prigodnice, stare in nove, posvetitvene pesmi in zanosen v žanru »Zimskega sunca« pisan prinos »Budi hvaljeno«. — Kljub neki neekonomičnosti oprema knjige zadovoljiva. Ponekod (str. 138—144, 178—186) je izostalo numeriranje strani. Želeli bi bili, da je prišla v knjigo partitura uglasbene proslavne Kalčeve pesmi. — Knjiga, ki je gospodu uredniku in mlademu tiskovnemu društvu v Pazinu v čast in čije cena gotovo ni pretirana, bodi Slovencem najtopleje priporočena. Dr. Pregelj.

A. n. d. R. a. p. : Mladini. II. zvezek, z 11 slikami. Ljubljana 1912. Učiteljska tiskarna. — Pisatelj podaja mladini 13 mičnih spisov, v katerih vzbuja — prikupljivo in nevsiljivo — ljubezen do rodne doma, do staršev, do tujca, do

reda in dela, do živalstva in prirode sploh, usmiljenje do revežev, uči opazovati naravo in po njej spoznavati modrost Stvarnikovo, svari glede strašenja, nagajanja in obrača pozornost tudi na smrt. Vse spise preveva dobrosrčnost, ljubezen in mnogokrat tudi dobrodejna šaljivost. Ker so skoraj vsi prizori vzeti iz mladinskega življenja in opisani tudi v mladinskem duhu z lahko umevno in gladko tekočo besedo, zato je knjiga prav primerna naši mladini. S slikami smo pa le deloma zadovoljni; umestne in dobre so le na straneh 18 in 19, 45 in 56. Takih vinjet pa, kakor je ona ob začetku drugega spisa (deček vleče mačko ali opico — za rep), bi vendar ne smeli nuditi mladini!

K. Simon.

Vojvodina Kranjska v predzgodovinski dobi. Pod tem naslovom je Jernej Pečnik izdal knjižico, v kateri popisuje iz lastne prakse najdišča starin na Kranjskem. Kranj, Ljubljano, Trojane, Drnovo, Trebnje, Grublje, Vrhniko popisuje kot glavna stara selišča, potem kočevsko glavarstvo in Novo mesto.

BOLGARSKA CARICA ELEONORA
kot usmiljenka pri operaciji ranjencev.

gled misli. Ne omenjamo tega, da ljudstvo te vrste knjig jako rado bere. Knjigo presojamo z višjega stališča in jo moremo tudi s tega le pohvaliti. »Katoliški misijoni na Japonskem« je spis, ki ima svoj etnološki in religiozno-filozofski pomen, seveda za tiste, ki se za ta vprašanja zanimajo. Želeti bi le bilo to, da bi bilo ime pisateljevo navedeno in literatura, katere preprost človek sicer ne rabi, pač pa inteligent. Zelo aktualne važnosti je sestavek »Vzhodna cerkev« od dr. F. Grivca, ki zelo interesantno opisuje razvoj katoliške misli med Bolgari.

Biskup Dr. Juraj Dobrila. Spomen-knjiga stogodišnjice njegova rođenja. Uredio Msgr. Ante Kalac, prepošt u Pazinu. Pazin 1912. Cena: 4 K. — V preteklem letu je slavila Istra stoletni spomin rojstva svojega velikega narodnega dobrotnika poreško-puljskega, pozneje tržaškega škofa Jurija Dobrile (1812 do 1882). Kot dostojen zaključek za to slavnost je izšel o božičnih praznikih bogato opremljen književni almanah, ki vsebuje poleg hrvaških sestavkov tudi